

**NATALIA CYBIS**

**n.cybis@gmail.com**

*Uniwersytet Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie*

# **UZALEŻNIENIE OD SIECI. ROLA OSOBOWOŚCI I PERSPEKTYW POSTRZEGANIA CZASU**

## RECENZJA

Recenzent: dr Jan Ciecuch

Artykuł Natalii Cybis jest tekstem interesującym z kilku powodów. Autorka prezentuje szereg modeli, w których związek cech osobowości z uzależnieniem od internetu jest mediowany przez perspektywy czasowe. Obie zmienne wyjaśniające (cechy osobowości oraz perspektywy czasowe) sytuuje Autorka w ramach koncepcji McAdamsa, zgodnie z którą cechy osobowości to konstrukty znajdujące się na pierwszym, a perspektywy temporalne na drugim poziomie opisu osobowości. Na podstawie przeglądu literatury i dotychczasowych wyników badań, Autorka prezentuje modele, do których włącza dwie cechy: stabilność emocjonalną i ekstrawersję oraz dwie perspektywy: przeszłość negatywną i terażniejszy hedonizm. W kolejnych modelach zmienną wyjaśnianą są kolejne typy uzależnień od internetu. Wprawdzie pojawiają się pewne wątpliwości, ale nie są one kluczowe dla całościowego obrazu. Przykładami taki wątpliwości może być jakość pomiaru perspektywy terażniejszego hedonizmu, której rzetelność (mierzona wskaźnikiem alfa Cronbacha) jest dość niska. Można też zastanawiać się, czy po zastosowanej procedurze eliminacji itemów ZTPI pomiar perspektyw czasowych jest ciągle pomiarem perspektyw czasowych w operacjonalizacji Zimbardo. Przydałoby się też nieco głębsze uzasadnienie mediacyjnego charakteru analizowanego związku. Autorka koncentruje się bowiem głównie na relacjach między uzależnieniami a pojedynczymi zmiennymi, które wprowadza do modelu. Zaprezentowany model mediacyjny jest jednakże dość dużym osiągnięciem, a można odnieść wrażenie, że sama Autorka nie docenia jego wagi.

Warto podkreślić dość dużą biegłość analityczną Autorki. Stosuje ona różnego rodzaju techniki statystyczne, jak np. test równoważności pomiaru między pomiarem on-line a tradycyjnym pomiarem papier-ołówek. Zabrakło jednak porównania modeli z mediacją z modelami bez mediacji. Dopiero takie porównanie pozwoliłoby ostatecznie rozstrzygnąć mediacyjną naturę badanych zależności.

Artykuł Natalii Cybis jest rodzajem poszukiwania informacji ukrytych w danych. Autorka wyposażona jest w dwie latarnie – jedną teoretyczną (umiejscawia badane zależności w teorii osobowości McAdamsa), a drugą metodologiczną (zwykle dobiera właściwe analizy). Zarazem jednak obie latarnie czasem nieco tracą światło (brakuje teoretycznego uzasadnienia mediacyjnego charakteru zależności oraz statystycznego kompletnego testu mediacji). Niezależnie od tych nieco ciemniejszych, mniej oświetlonych latarniami, części tekstu, warto go opublikować.

## STRESZCZENIE

---

W artykule znajdują się badania roli perspektywy postrzegania czasu jako mediatora między cechami osobowości a typami uzależnienia od internetu. W badaniu wzięło udział 235 osób, które wypełniły za pośrednictwem internetu trzy narzędzia: polską adaptację kwestionariusza osobowości IPIP-B5-50 (Goldberg, 1999), polską, krótką wersję *Kwestionariusza perspektyw postrzegania czasu ZTPI* (Zimbardo *Time Perspective Inventory*, Zimbardo, Boyd, 1999) oraz kwestionariusz TDKI-R, badający typy uzależnienia od internetu w koncepcji Young (2000). Dla każdego z sześciu typów uzależnienia (socjomanii internetowej, uzależnienia od komputera, erotomanii internetowej, kompulsji internetowych, przeciążenia informacyjnego i uzależnienia od gier online) zostały stworzone modele strukturalne oparte o dwie cechy osobowości i dwie perspektywy temporalne. Perspektywa przeszłościowa negatywna okazała się być istotnym predyktorem uzależnienia od internetu (we wszystkich typach z wyjątkiem erotomanii internetowej), natomiast niskie wyniki w skali terażniejszego hedonizmu okazały się istotnie sprzyjać socjomanii internetowej i uzależnieniu od komputera. Perspektywa przeszłościowa pozytywna wykazała ujemny związek z uzależnieniem od gier internetowych. Ponadto badanie potwierdziło silny, ujemny związek stabilności emocjonalnej i perspektywy przeszłościowej negatywnej, dodatni związek ekstrawersji z terażniejszym hedonizmem oraz ugodowości z pozytywną perspektywą przeszłościową.

---

**Słowa kluczowe:** ZTPI, perspektywy postrzegania czasu, uzależnienie od internetu, osobowość

---

Ludzka egzystencja zamknięta jest w ramy czasowe. Płynący czas jako dobro, którego nie da się odzyskać, frapuje naukę od dawna, również w kontekście jego relacji do życia człowieka. Przedmiotem badań staje się m.in. tempo życia, rytm dobowy i cykl rozwojowy (Milfont, Andrade, Belo, Pessoa, 2008), a obecnie coraz więcej uwagi poświęca się psychologicznym aspektom percepcji czasu (Zimbardo, Boyd, 1999).

Okazuje się, że sposób, w jaki osoba kategoryzuje swoje doświadczenia w kontekście przeszłości, teraźniejszości i przyszłości, ma istotny wpływ na wybór i sposób dążenia do celów związanych z jej funkcjonowaniem społecznym (Carstensen, Isaacowitz, Charles, 1999). Perspektywa postrzegania czasu jako zmienna psychologiczna ma również związek z poziomem zadowolenia z życia (Zhang, Howell, 2011), ze skłonnością do zachowań ryzykownych, np. szybką jazdą samochodem (Zimbardo, Keough, Boyd, 1997) a także nadużywaniem alkoholu, papierosów i narkotyków (Keough, Zimbardo, Boyd, 1999). W niniejszym badaniu podjęto zagadnienie związku perspektyw postrzegania czasu z aktywnością podejmowaną w internecie, a dokładnie z zachowaniami kompulsywnymi i ich typami opartymi o koncepcję Young (2000).

Lewin definiował perspektywę czasu jako sumę zapatrywań osoby na jej psychologiczną przeszłość i przyszłość, przejawianą w danym momencie (za: Milfont i in., 2008). Zdaniem Zimbardo i Boyda (1999) znaczenie perspektywy postrzegania czasu jest centralne dla wielu dziedzin psychologii i powinno być weryfikowane empirycznie z wykorzystaniem perspektywy czasowej jako zmiennej niezależnej, zależnej lub pośredniczącej w różnych modelach teoretycznych.

Zimbardo i Boyd (1999) opracowali własną koncepcję perspektywy postrzegania czasu. Ujmują ją jako „często nieuświadomiony proces, w którym kontinuum osobistych i społecznych doświadczeń jest przypisywane do kategorii czasowych, które te doświadczenia porządkują, nadają im znaczenie i spójność” (s. 1271). Perspektywa czasowa służy do formułowania oczekiwań, celów i tworzenia scenariuszy możliwych wydarzeń. Model Zimbardo i Boyda zakłada względną stałość perspektyw czasowych, ponieważ jednak perspektywy są nabywane w ciągu życia, możliwa jest też ich zmiana. Są one procesem dynamicznym, zależnym od sytuacji: dominacja perspektywy przyszłościowej (trzemą podstawowymi perspektywami są przeszłościowa, teraźniejsza i przyszła) jest korzystna, kiedy jesteśmy w pracy, ale może utrudniać nam relaks podczas wakacji.

Do mierzenia perspektyw postrzegania czasu Zimbardo i Boyd (1999) skonstruowali narzędzie, *Kwestionariusz perspektyw postrzegania czasu* (*Zimbardo Time Perspective Inventory*), składający się z pięciu skal, odpowiadającym poszczególnym perspektywom.

Zimbardo i Boyd wyróżniają dwie perspektywy przeszłościowe: przeszłą pozytywną i negatywną. Osoby z wyższymi wynikami w pierwszej z nich mają senty-

mentalny i ciepły stosunek do swojej przeszłości. Opisują ją takie stwierdzenia, jak „Rozmyślanie o mojej przeszłości sprawia mi przyjemność” i „Lubię słuchać opowieści, jak było w starych, dobrych czasach”. Perspektywa ta dodatkowo koreluje dodatkowo z samooceną (Zimbardo, Boyd, 1999) i zachowaniami prozdrowotnymi (Hamilton, Kives, Micevski, Grace, 2003). Perspektywa negatywna odzwierciedla negatywne wyobrażenia na temat własnej przeszłości, żal i chęć cofnięcia czasu. Opisują ją stwierdzenia takie, jak „Trudno mi jest zapomnieć o nieprzyjemnych zdarzeniach z młodości” oraz „W przeszłości popełniłem wiele błędów, które chciałbym naprawić”. Ta perspektywa koreluje ujemnie ze stabilnością emocjonalną (Kairys, 2010). Istnieją również dwie perspektywy terażniejsze: hedonistyczna i fatalistyczna. Osoby z wyższymi wynikami w skali fatalistycznej przejawiają wobec życia postawę bierną i nie mają poczucia wpływu na przebieg wydarzeń. Stwierdzenia opisujące tę postawę to np. „Nie ma większego sensu niepokoić się o przyszłość, skoro i tak nic nie mogę zrobić” i „Co ma być, to będzie, więc nie ma wielkiego znaczenia, jakie działania podejmę”. Perspektywa fatalistyczna również dodatkowo koreluje z neurotyzmem (Kairys, 2010). Terażniejszy hedonizm natomiast to perspektywa osób, które cenią bieżące przyjemności, często odraczając na ich rzecz czekające obowiązki. Związana jest ona również ze skłonnością do zachowań ryzykownych, impulsywnością, poszukiwaniem nowości i doznań (Zimbardo, Boyd, 1999). Wśród itemów reprezentujących tę skalę znalazły się m.in.: „Wspólna zabawa z przyjaciółmi stanowi jedną z istotnych przyjemności w życiu” i „Wolę bardziej znajomych spontanicznych od przewidywalnych”. Skala przyszłościowa natomiast koreluje dodatkowo z sumiennością, charakteryzując osoby dobrze zorganizowane, gotowe odroczyć bieżące przyjemności na rzecz przyszłej nagrody (Zimbardo, Boyd, 1999). Reprezentują ją itemy takie, jak „Potrafię oprzeć się pokusom w sytuacji, kiedy wiem, że jest do wykonania praca” i „Kończę projekty na czas dzięki systematycznej pracy”.

Perspektywy postrzegania czasu nie są integrowane z innymi konstruktami teoretycznymi w ramach psychologii różnic indywidualnych, jednak wydaje się, że można je umiejscowić w obrębie *charakterystycznych przystosowań* i *obrazu siebie* będących elementami Pięciodzownikowej Teorii Osobowości (Costa, McCrae, 1996). Costa i McCrae, autorzy teorii, wyodrębnili trzy centralne komponenty osobowości: *podstawowe tendencje* oraz dwa wymienionej wyżej elementy. *Podstawowe tendencje* to pięć czynników osobowości, tzw. Wielka Piątka (Costa, McCrae, 2003): neurotyzm, ekstrawersja, otwartość na doświadczenie, ugodowość i sumiennosc. Podczas gdy pięć głównych cech tworzy abstrakcyjny potencjał, *charakterystyczne przystosowania* (nawyki, postawy, umiejętności, relacje) rozwijają się w ciągu życia jako ekspresja tego potencjału (Costa, McCrae, 2008). *Obraz siebie* to szczególna część *charakterystycznych przystosowań*, związana z innym elementem tego modelu – *biografią obiektywną*.

Właśnie na jej podstawie, „obserwując to, co robimy, uczymy się częściowo tego, kim jesteśmy” (Costa, McCrae, 2008, s. 164). Zatem ważnym elementem *obrazu siebie* jest historia życia (McAdams, 1993).

Umieszczenie perspektyw postrzegania czasu w roli mediatora między podstawowymi cechami osobowości a zmiennymi typowo behawioralnymi, jakimi są typy uzależnienia od internetu, wydaje się być zatem interesujące z teoretycznego punktu widzenia. Perspektywy czasowe, jako zmienne bliższe bezpośrednio obserwowalnym zachowaniom, powinny mieć większe znaczenie w różnicowaniu ludzi pod względem podobnych skłonności. Badania nad uzależnieniem od sieci są bowiem przykładem, że wnioski płynące z literatury poświęconej osobowościowym korelatom uzależnień behawioralnych są niejednoznaczne. Chociaż Davis (2001) wskazuje na większą skłonność nisko ugodowych, niestabilnych emocjonalnie introwertyków do dysfunkcjonalnego korzystania z internetu, badania Engelberg i Sjoberga (2004) nie ujawniły żadnego związku między poszczególnymi cechami osobowości a stopniem zaangażowania w korzystanie z internetu. Również próby wyjaśnienia przyczyn angażowania się w różne aktywności w internecie za pomocą cech pokazują, że związki te, o ile istotne statystycznie, bywają bardzo niskie (Kraut, Kiesler, Boneva, Cummings, Crawford, 2002).

Uzależnienie od internetu jest zjawiskiem często opisywanym w literaturze (Czincz, Hechanova, 2009, Weinstein, Lejoyeux, 2010), jednak sam syndrom uzależnienia nie doczekał się swojej jednoznacznie przyjętej definicji. Uwzględnienie go jako nowej formy zaburzenia w kolejnej edycji podręcznika DSM (*Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders*), planowanej na maj 2013 roku, stanowi obecnie przedmiot dyskusji (Block, 2008; Pies, 2009). Griffiths (1998) definiuje uzależnienie od internetu jako formę uzależnienia od technologii, które z kolei stanowi rodzaj uzależnienia behawioralnego. Kryteria diagnostyczne uzależnienia od internetu (Young, 1996) wiążą się z ilością czasu, jaką użytkownik poświęca sieci, stopniem jego zaabsorbowania tym, co dzieje się w internecie i konsekwencjom, jakie jego zaangażowanie ma dla codziennego życia. W związku z szerokimi możliwościami komunikacji, jakie oferuje obecnie internet, można powiedzieć, że stanowi on równoległą rzeczywistość do życia poza siecią, umożliwiając kultywowanie za jego pośrednictwem prawie wszystkich jego dziedzin. Można zatem oczekiwać, że nie istnieje jeden rodzaj uzależnienia od internetu, lecz co najmniej kilka, w zależności od tego, w jaką aktywność dana osoba angażuje się za jego pośrednictwem w dysfunkcyjny sposób. Young (2000) wyodrębniła pięć typów uzależnienia od internetu: (1) socjomania (*cyberrelationship addiction*), (2) kompulsja internetowa (*net compulsions*), (3) przeciążenie informacyjne (*information overload*), (4) uzależnienie od komputera (*computer addiction*) oraz (5) erotomanię internetową (*cybersexual addiction*).

Socjomania internetowa jest uzależnieniem, które wydaje się być szczególnie aktualne wobec dynamicznego rozwoju rozmaitych portali społecznościowych i ogólnej idei serwisów Web 2.0, w których zawartość jest generowana przez użytkowników. Przeciążenie informacyjne wiąże się z kompulsywnym poszukiwaniem informacji w internecie, a kompulsje internetowe oznaczają m.in. uzależnienie od zakupów, aukcji internetowych i hazardu online.

Osoby korzystające z internetu w dysfunkcyjny sposób to często neurotycy (Cao, Su, 2007; Hardie, Tee, 2007), mający niską samoocenę (Niemz, Griffiths, Banyard, 2005), a także osoby nisko ugodowe i introwertywne (Mottram, Fleming, 2009; Peters, Malesky, 2008; Van der Aa i in., 2009). Perspektywy postrzegania czasu nie były do tej pory włączane do badań nad dysfunkcyjnym korzystaniem z internetu, jednak Lukavska (2012) przeprowadziła badania na grupie osób grających w gry typu MMORPG (*Massive Multiplayer Online Role Playing Game*), które wykazały dodatnią korelację między skalami perspektyw terażniejszych (fatalistycznej i hedonistycznej) oraz ujemną skali przyszłościowej z czasem poświęcanym na grę. Jednocześnie perspektywa terażniejsza fatalistyczna miała większy związek z zaangażowaniem w MMORPG niż perspektywa hedonistyczna, która w poprzednich badaniach, skoncentrowanych wokół stosowania używek, okazywała się istotnym predyktorem uzależnienia. Zdaniem Lukavskiej należałoby zatem przyjrzeć się kwestii motywacji do angażowania się w tego typu aktywność internetową.

W oparciu o dostępną wiedzę dotyczącą osobowościowych korelatów uzależnienia od internetu, relacji pięciu czynników osobowości i perspektyw postrzegania czasu, a także relacji perspektyw postrzegania czasu z zachowaniami uzależnieniowymi, zbudowano modele strukturalne dla każdego z typów uzależnienia od internetu.

W każdym modelu uwzględniono stabilność emocjonalną jako predyktor uzależnienia od internetu. Ponieważ niska stabilność emocjonalna wykazuje dodatni związek ze skalą perspektywy przeszłościowej negatywnej, postanowiono włączyć ją do każdego modelu w roli mediatora między stabilnością a typem uzależnienia. Odkrycie istotnej relacji między tymi zmiennymi potwierdziłoby rezultaty badań Lukavskiej (2012), które sugerują, że perspektywa związana z pewnymi deficytami emocjonalnymi (jak terażniejszy fatalizm lub testowana tutaj negatywna przeszłość) może mieć istotny, motywacyjny wpływ na dysfunkcyjne korzystanie z internetu, być może większy, niż perspektywa związana z poszukiwaniem nowości i zapotrzebowaniem na stymulację (jak terażniejszy hedonizm).

Drugim czynnikiem osobowości włączonym do testowanych modeli stała się ekstrawersja i wiążący się z nią terażniejszy hedonizm (Kairys, 2010), w dotychczasowych badaniach łączony ze skłonnością do uzależnienia. W modelu wyjaśniającym uzależnienie od gier online zdecydowano się jednak uwzględnić ugodowość zamiast

ekstrawersji i łączącą się z ugodowością perspektywę przeszłościową pozytywną. Niska ugodowość ma istotny związek z uzależnieniem od gier typu MMORPG (Collins, Freeman, Chamarro-Premuzic, 2012; Peters, Malesky, 2008), wiąże się też z różnymi rodzajami motywacji do grania w gry online, niezależnie od ich tematyki (Park, Song, Teng, 2011). Włączenie perspektywy przeszłościowej pozytywnej do tego modelu jest motywowane jej istotną korelacją z cechą ugodowości i chęcią weryfikacji, jak ta perspektywa, jako przeciwieństwo perspektywy przeszłościowej negatywnej, spełni się w roli mediatora uzależnienia od gier.

## METODA

Badanie zostało przeprowadzone za pośrednictwem internetowego serwisu ebadania.pl. Metoda ta była pożądana ze względu na tematykę badania i specyficzną grupę respondentów. Link do ankiety był umieszczany na forach dyskusyjnych i serwisach społecznościowych z informacją, że badanie dotyczy zwyczajów związanych z korzystaniem z internetu. W badaniu wzięło udział 235 osób: 105 mężczyzn i 130 kobiet, w wieku 17–43 lat ( $M = 26$ ,  $SD = 5$ ).

## Narzędzia

**Zimbardo Time Perspective Inventory.** Do zmierzenia perspektyw postrzegania czasu zastosowano polską, krótką wersję kwestionariusza *Zimbardo Time Perspective Inventory* (Cybis, Rowiński, Przepiórka, 2012). Autorzy tej wersji chcieli w procesie adaptacji uzyskać narzędzie, które będzie miało dobre własności psychometryczne, potwierdzone za pomocą konfirmacyjnej analizy czynnikowej (*confirmatory factor analysis* – CFA). CFA jest obecnie powszechnie stosowana w testowaniu jakości narzędzi psychologicznych, a została zastosowana tylko w trzech z dziewięciu dotychczasowych adaptacji kulturowych ZTPI (Orosz, 2011).

Eksploracyjna analiza czynnikowa przeprowadzona na danych pochodzących z badań wersją papier–ołówki ( $N = 400$ ) potwierdziła pięcioczynnikową strukturę narzędzia, jednak część itemów nie weszła do odpowiadających im skal z powodu niewystarczających ładunków czynnikowych. Na tej podstawie została podjęta decyzja o skróceniu narzędzia z pierwotnej długości 56 itemów do 30 itemów (po sześć na każdą skalę), wybranych za pomocą procedury zaproponowanej przez Donnellana, Oswald, Bairda i Lucasa (2006). Tę skróconą wersję kwestionariusza poddano konfirmacyjnej analizie czynnikowej na nowej bazie danych ( $N = 516$ ), jednak niektóre itemy okazały się mieć wysokie ładunki w innych czynnikach. Kierując się



wartościami Modification Index (M.I), podjęto decyzję o redukcji pozycji do trzech na każdą skalę, usuwając problematyczne itemy.

Otrzymane wskaźniki potwierdziły dobre dopasowanie 15-itemowej wersji kwestionariusza do danych i mieściły się w kryteriach proponowanych przez Hu i Bentlera (1999): CFI (*comparative fit index*) = 0,93; RMSEA (*root mean square error of approximation*) = 0,04; SRMR (*standardized root mean square residual*) = 0,06. Wartość  $\chi^2$  wskazywała na różnicę istotną statystycznie ( $\chi^2(1,95) = 300,71, p < 0,001$ ), należy jednak zauważyć, że jest to statystyka wrażliwa na wielkość próby badawczej (Hu, Bentler, 1999).

Wskaźniki rzetelności alfa Cronbacha dla poszczególnych skal narzędzia są następujące: terażniejszy hedonizm –  $\alpha = 0,45$ ; pozytywna przeszłość –  $\alpha = 0,54$ ; negatywna przeszłość –  $\alpha = 0,78$ ; przyszłość –  $\alpha = 0,80$ ; terażniejszy fatalizm –  $\alpha = 0,60$ .

Aby móc bez przeszkód stosować to narzędzie w badaniach internetowych i porównywać dane pochodzące z pomiaru internetowego i metody papier-olówek, należało zweryfikować równoważność pomiaru offline i online. W tym celu zastosowano metodę międzygrupowej confirmacyjnej analizy czynnikowej (*multi-group confirmatory factor analysis* – MGCFA) zaproponowaną przez Vandenbergę i Lance'a (za: Rowiński, Ciecuch, 2010) za pomocą programu AMOS 19. Równoważność pomiaru powinna być udowodniona na trzech poziomach: konfiguralnym, metrycznym i skalarnym (Ciecuch, Davidov, 2012). Pierwszy poziom oznacza, że struktura czynnikowa jest podobna w obu narzędziach, drugi weryfikuje, czy ładunki czynnikowe itemów są równe w obu grupach (to znaczy, że badani interpretują itemy w jednakowy sposób), natomiast trzeci poziom bada, czy w obu grupach skala odpowiedzi używana jest w taki sam sposób – a zatem, czy można porównywać ze sobą średnie wyniki w skalach między grupami.

Uzyskane wskaźniki równoważności potwierdziły równoważność pomiaru na poziomie konfiguracyjnym, metrycznym i skalarnym (Cybis, Rowiński, 2012).

W analizach prowadzonych na potrzeby niniejszego artykułu uwzględniono zaadaptowaną w powyższy sposób krótką wersję ZTPI. Kwestionariusz ten składa się z pięciu skal odpowiadającym pięciu perspektywom temporalnym: przeszłościowej pozytywnej (PP), przeszłościowej negatywnej (PN), terażniejszej hedonistycznej (TH), terażniejszej fatalistycznej (TF) i przyszłościowej (P). Badany ustosunkowuje się do podanych stwierdzeń, korzystając z pięciostopniowej skali Likerta, w której odpowiedź *całkowicie się nie zgadzam* ma wartość 1, a *całkowicie się zgadzam* wartość 5.

**TDKI-R.** Typy uzależnienia od internetu zostały zmierzone kwestionariuszem TDKI-R Rowińskiego i Cybis. Kwestionariusz zawiera sześć skal, na każdą z nich

przypadają trzy itemy. Pięć skal odpowiada pięciu typom uzależnienia zgodnie z koncepcją Young (2000), a szósta skala mierzy uzależnienie od gier online. Badani wypełniają kwestionariusz, wykorzystując pięciostopniową skalę odpowiedzi odzwierciedlającą częstotliwość angażowania się w poszczególne aktywności, gdzie odpowiedź *prawie nigdy* ma wartość 1, a odpowiedź *bardzo często* wartość 5. Skale rzetelności Cronbacha dla skal TDKI-R są następujące: infomania –  $\alpha = 0,60$ ; socjomania –  $\alpha = 0,75$ ; erotomania –  $\alpha = 0,66$ ; kompulsje internetowe –  $\alpha = 0,60$ ; uzależnienie od komputera –  $\alpha = 0,89$ ; uzależnienie od gier –  $\alpha = 0,80$ .

**IPIP-B5-50.** Choć równoległe do Costy i McCrae’a badania nad Wielką Piątką prowadził Goldberg (1981, 1990), nie zbudował on modelu osobowości opartego o te czynniki. Badacze osobowości zawdzięczają jednak jego pracy zestaw narzędzi do badania cech, udostępnionych w internecie na zasadzie domeny publicznej. Zastosowany w niniejszym badaniu kwestionariusz IPIP-B5-50, w polskiej adaptacji Strusa, Ciecuch i Rowińskiego, mierzy pięć podstawowych wymiarów osobowości, a jego oryginalna wersja została stworzona w ramach projektu IPIP (*International Personality Item Pool*), zainicjowanego przez Goldberga (1999). IPIP to międzynarodowy projekt zrzeszający badaczy chcących konstruować i doskonalić narzędzia do pomiaru osobowości i innych aspektów różnic indywidualnych. Na stronie internetowej projektu (<http://ipip.ori.org>) udostępniono prawie 2500 itemów, za pomocą których można tworzyć kwestionariusze oparte o rozmaite konstrukty teoretyczne, również te, które zostały już zoperacjonalizowane w formie popularnych, komercyjnych kwestionariuszy, takich jak NEO-PI-R (Costa, McCrae, 1992). Wszystkie skonstruowane w ten sposób narzędzia są niekomercyjne, udostępniane do badań w formie domeny publicznej. Strus, Ciecuch i Rowiński dokonali adaptacji wszystkich itemów, a postępy prac nad poszczególnymi narzędziami projektu IPIP-PL są dokumentowane na stronie internetowej <http://ipip.edu.pl>.

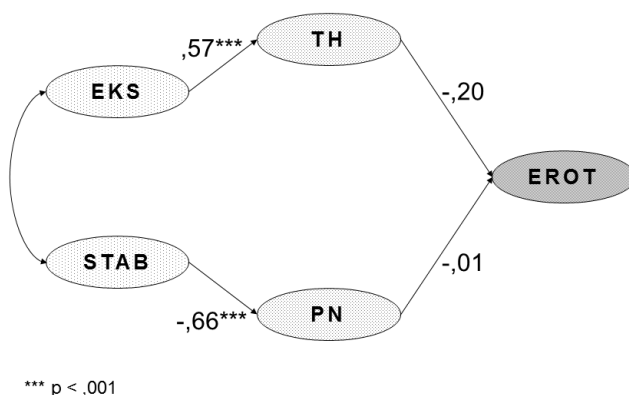
Kwestionariusz IPIP-B5-50 składa się z pięciu skal: ekstrawersji, ugodowości, sumienności, stabilności emocjonalnej i intelektu, a na każdą z nich przypada 10 itemów. Badani wypełniają kwestionariusz, korzystając z pięciostopniowej skali Likerta z odpowiedziami od *całkowicie nietrafnie mnie opisuje* do *całkowicie trafnie mnie opisuje*. Analiza MGCFa potwierdziła równoważność pomiaru wersją online i offline tego narzędzia na trzech poziomach: konfiguralnym, metrycznym i skalarnym (Cybis, Rowiński, Ciecuch, Strus, 2012).

## WYNIKI

W programie AMOS 19 zostały zbudowane modele strukturalne w oparciu o opisane wcześniej hipotezy. Do analizy podstawiono zmienne latentne wraz z ładującymi je itemami.

### Erotomania internetowa

Model strukturalny dla erotomanii internetowej przedstawia rysunek 1. Wskaźniki dopasowania tego modelu (CFI = 0,95; RMSEA = 0,07; SRMR = 0,06) świadczą o jego dobrym dopasowaniu do danych. Potwierdził się dodatni związek ekstrawersji z terazniejszym hedonizmem ( $\beta = 0,57, p < 0,001$ ) oraz ujemny stabilności emocjonalnej i perspektywy przeszłościowej negatywnej ( $\beta = -0,66, p < 0,001$ ).



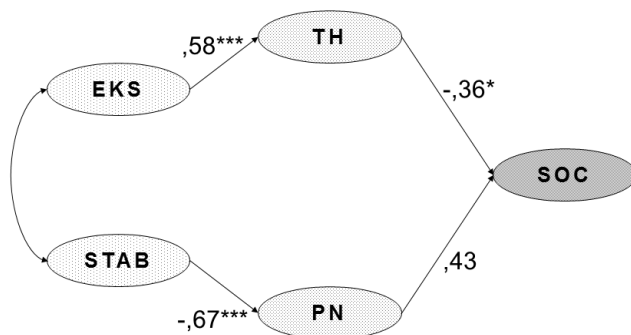
**Rysunek 1.** Model strukturalny ekstrawersji (EKS), stabilności emocjonalnej (STAB), terazniejszego hedonizmu (TH), perspektywy przeszłościowej negatywnej (PN) i erotomanii internetowej (EROT).

Nie potwierdził się natomiast wpływ tych dwóch perspektyw postrzegania czasu na ten typ uzależnienia od internetu (TH:  $\beta = -0,20, p > 0,05$ , PN:  $\beta = -0,01, p > 0,05$ ).

### Socjomania internetowa

Wyjściowy model strukturalny dla kompulsji internetowych przedstawia rysunek 2. Wskaźniki dopasowania tego modelu (CFI = 0,94; RMSEA = 0,07; SRMR = 0,07) świadczą, że jest on dobrze dopasowany do danych. Poza potwierdzeniem związków między cechami osobowości a perspektywami temporalnymi pojawił się istotny, dodatni związek między perspektywą przeszłościową negatywną oraz ujemny między-

dzy perspektywą hedonistyczną a socjomanią internetową na poziomie  $\beta = 0,43$  ( $p < 0,001$ ) dla PN oraz  $\beta = -0,36$  ( $p < 0,01$ ) dla TH.

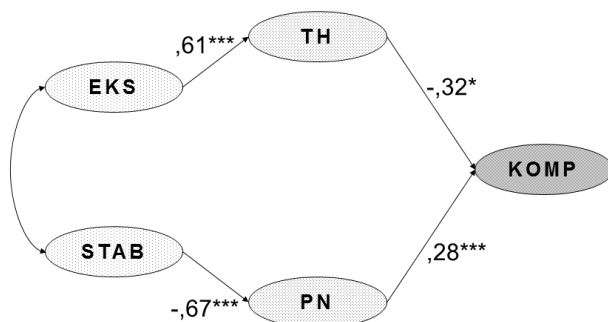


\*  $p < ,01$ ; \*\*  $p = ,001$ ; \*\*\*  $p < ,001$

**Rysunek 2.** Model strukturalny ekstrawersji (EKS), stabilności emocjonalnej (STAB), terażniejszego hedonizmu (TH), perspektywy przeszłościowej negatywnej (PN) i socjomanii internetowej (SOC).

## Uzależnienie od komputera

Model strukturalny dla uzależnienia od komputera przedstawia rysunek 3. Wskaźniki dopasowania tego modelu (CFI = 0,92; RMSEA = 0,08; SRMR = 0,09) świadczą o jego umiarkowanym dopasowaniu do danych. Wyjściowy model ujawnił, podobnie jak w modelu kompulsji internetowych, istotną rolę obu perspektyw temporalnych w wyjaśnianiu tego rodzaju uzależnienia. Związek perspektywy hedonistycznej ponownie okazał się ujemny ( $\beta = -0,32$ ,  $p < 0,01$ ), a przeszłościowo – negatywnej dodatni ( $\beta = 0,28$ ,  $p < 0,001$ ).

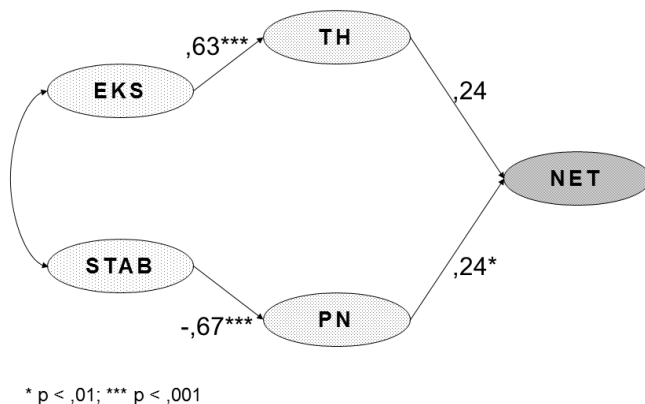


\*  $p < ,01$ ; \*\*\*  $p < ,001$

**Rysunek 3.** Model strukturalny ekstrawersji (EKS), stabilności emocjonalnej (STAB), terażniejszego hedonizmu (TH), perspektywy przeszłościowej negatywnej (PN) i uzależnienia od komputera (KOMP).

## Kompulsje internetowe

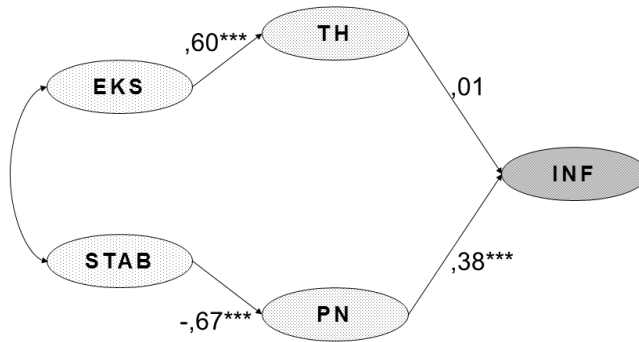
Wyjściowy model strukturalny dla kompulsji internetowych przedstawia rysunek 4. Model ten jest dobrze dopasowany do danych (CFI = 0,95; RMSEA = 0,06; SRMR = 0,07). W tym wypadku nie potwierdził się wpływ perspektywy hedonistycznej na ten typ uzależnienia ( $\beta = 0,24$ ,  $p > 0,01$ ), natomiast wyniki w skali PN okazały się mieć umiarkowany, dodatni związek z ujawnieniem się skłonności do kompulsji internetowych ( $\beta = 0,28$ ,  $p < 0,01$ ).



Rysunek 4. Model strukturalny ekstrawersji (EKS), stabilności emocjonalnej (STAB), terażniejszego hedonizmu (TH), perspektywy przeszłościowej negatywnej (PN) i kompulsji internetowych (NET).

## Przeciążenie informacyjne

Wyjściowy model strukturalny dla przeciążenia informacyjnego przedstawia rysunek 5. Wskaźniki dopasowania tego modelu (CFI = 0,94; RMSEA = 0,07; SRMR = 0,07) są bliskie punktom odcięcia proponowanym przez Hu i Bentlera (1999), zatem można uznać ten model za dopasowany do danych. Model ujawnił istotny, dodatni wpływ perspektywy przeszłościowej negatywnej na pojawienie się tego rodzaju uzależnienia ( $\beta = 0,38$ ,  $p < 0,001$ ), natomiast związek perspektywy hedonistycznej z tym typem uzależnienia nie potwierdził się ( $\beta = 0,01$ ,  $p > 0,05$ ).

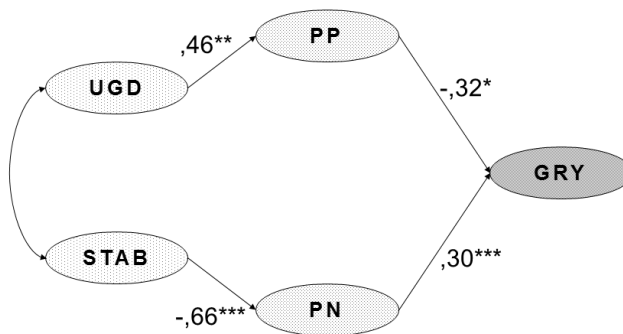


\*\*\*  $p < ,001$

**Rysunek 5.** Model strukturalny ekstrawersji (EKS), stabilności emocjonalnej (STAB), terażniejszego hedonizmu (TH), perspektywy przeszłościowej negatywnej (PN) i przeciążenia informacyjnego (INF).

## Uzależnienie od gier online

Wyjściowy model strukturalny dla uzależnienia od gier online przedstawia rysunek 6. Wskaźniki dopasowania tego modelu (CFI = 0,92; RMSEA = 0,07; SRMR = 0,09) świadczą o jego umiarkowanym dopasowaniu do danych. Potwierdził się wpływ ugodowości na wyniki w skali perspektywy przeszłościowej pozytywnej ( $\beta = 0,46$ ,  $p = 0,001$ ). Również i tym razem perspektywa przeszłościowa negatywna okazała się być mediatorem między stabilnością emocjonalną a uzależnieniem ( $\beta = 0,30$ ,  $p < 0,001$ ). W roli mediatora między ugodowością a uzależnieniem od gier pojawiła się perspektywa przeszłościowo – pozytywna ( $\beta = -0,31$ ,  $p < 0,01$ ).



\*  $p < ,01$ ; \*\*  $p = ,001$ ; \*\*\*  $p < ,001$

**Rysunek 6.** Model strukturalny ugodowości (UGD), stabilności emocjonalnej (STAB), perspektywy przeszłościowej pozytywnej (PP), perspektywy przeszłościowej negatywnej (PN) i uzależnienia od gier online (GRY).

## DYSKUSJA

Wskaźniki dopasowania do danych w poszczególnych modelach pozwalają stwierdzić, że perspektywy temporalne pełnią rolę mediatora między cechami osobowości a typami uzależnienia od internetu.

Perspektywa przeszłościowa negatywna okazała się ważnym predyktorem uzależnienia w pięciu typach uzależnienia – jest to odkrycie nowe w stosunku do badań dotyczących relacji perspektyw postrzegania czasu i skłonności do angażowania się w impulsywne zachowania. Rezultat ten sugeruje pytanie o motywację angażowania się w dysfunkcyjny rodzaj aktywności internetowej. Być może ma ono charakter kompensacyjny w stosunku do deficytów wynikających z negatywnych emocji odczuwanych przez jednostkę odnośnie własnej przeszłości. Należy zauważyć, że największy związek, spośród poszczególnych typów uzależnienia od sieci, okazały się mieć z tą perspektywą skale socjomanii internetowej ( $\beta = 0,43$ ,  $p < 0,001$ ) i przeciążenia informacyjnego ( $\beta = 0,38$ ,  $p < 0,001$ ). Hipoteza o dodatnim związku tej perspektywy z erotomanią internetową nie potwierdziła się.

Zastanawiająca jest rola perspektywy terażniejszego hedonizmu w wyjaśnianiu uzależnienia od sieci. Hipotezy o dodatnim związku perspektywy hedonistycznej z problematycznym korzystaniem z Internetu nie potwierdziły się. Rezultat ten jest frapujący tym bardziej, że analizowane modele wykazały odwrotnie proporcjonalną relację tej perspektywy do skali kompulsji internetowych i uzależnienia od komputera. Jest to wynik całkowicie odmienny od wniosków płynących z badań Lukavskiej (2012). Ujemny wynik w skali terażniejszego hedonizmu okazał się być ponadto nieco lepszym predyktorem wystąpienia uzależnienia od komputera, niż perspektywa przeszłościowa negatywna. Mogłoby się wydawać, że osoby z wysokimi wynikami w tej perspektywie, skupione głównie na przeżywaniu bieżących przyjemności i mające niedostateczną kontrolę ego (Zimbardo, Boyd, 1999) powinny wykazywać tendencje do popadania w podobne uzależnienie. Byłoby to też zgodne z wcześniejszymi badaniami w tym zakresie (Lukavska, 2012). Być może problem tkwi w specyfice itemów, które weszły do skali terażniejszego hedonizmu w zaadaptowanej, krótkiej wersji kwestionariusza. Wydają się one uwypuklać bardziej radosny, beztroski aspekt tej perspektywy. Następnym krokiem w poszukiwaniu moderatora dla poszczególnych typów uzależnienia od sieci mogłyby być zatem badania włączające do modelu perspektywę przyszłościową, która – korespondując silnie z sumiennością – być może lepiej wyjaśni impulsywny aspekt angażowania się w tego rodzaju dysfunkcję.

Erotomania internetowa okazała się nie być przewidywana przez uwzględnione w modelu perspektywy temporalne, mimo że opisywany w literaturze związek kompulsywnej seksualności z objawami depresji i neurotyzmem (Reid, Carpenter,

Spackman, Willes, 2008) sugerowałby ujawnienie się zależności tej skali przynajmniej od perspektywy przeszłościowej negatywnej. Być może jednak ten rodzaj uzależnienia jest silniej związany nie tyle z negatywnym afektem, co z ogólnym brakiem umiejętności regulacji i rozumienia własnych emocji (Montaldi, 2002; Reid i in., 2008), zatem zmienne takie jak inteligencja emocjonalna mogłyby być bardziej pomocne w jego przewidywaniu. Uzależnienie od gier online natomiast okazało się być w większym stopniu związane z niskimi wynikami w skali perspektywy przeszłościowej pozytywnej, niż wysokimi w perspektywie negatywnej, co jest nowym odkryciem w stosunku do badań Lukavskiej (2012).

Analizowane modele uwzględniały spodziewaną zależność między trzema cechami osobowości a perspektywami temporalnymi, sugerowaną przez wyniki dotychczasowych badań, wskazujących na dodatnie związki neurotyzmu z ze skalą PN, ekstrawersji i skali PH oraz ugodowości i perspektywy przeszłościowej pozytywnej (Kairys, 2010; Zimbardo, Boyd, 1999). Relacje te potwierdziły się w niniejszych badaniach, które wykazały ujemny związek stabilności emocjonalnej i perspektywy przeszłościowej negatywnej. Testowane modele potwierdziły również tendencję ekstrawertyków do przyjmowania perspektywy hedonistycznej i dodatni związek ugodowości z perspektywą przeszłościową pozytywną.

Fakt, że poszczególne skale kwestionariusza TDKI-R wykazują różny związek z perspektywami temporalnymi świadczy o tym, że uzasadnione jest zarówno mówienie o odmiennych typach uzależnienia od internetu, jak i różnicowanie ludzi pod kątem podatności na każdy z nich. Wskazuje to również, że typy uzależnienia od internetu mogą być efektem leżącego u ich podłoża zaburzenia, które znalazło nową drogę ujścia w postaci łatwo dostępnego i wygodnego medium, jakim jest internet. Jest to istotne z punktu ewentualnych interwencji terapeutycznych, które powinny uwzględniać z jednej strony istniejące już zaburzenie i odnosić się do związanych z nim czynników psychopatologicznych, a z drugiej organizować życie uzależnionej osoby tak, aby wypracowała bezpieczne sposoby korzystania z technologii.

Wydaje się też, że integracja perspektyw temporalnych z pięcioczynnikowym modelem osobowości byłaby możliwa- perspektywy czasowe funkcjonowałyby w nim jako zmienne bliższe obserwowalnym różnicom indywidualnym, będące wynikiem interakcji osobowości z historią życia i środowiskiem. Wówczas negatywna perspektywa przeszłościowa ujawniałaby się w określonych sytuacjach jako szczególny objaw niskiej stabilności emocjonalnej. Interesująca byłaby próba integracji czynników osobowości i perspektyw temporalnych uwzględniająca badania nad typologią czynników osobowości w odniesieniu do podatności na dysfunkcyjne korzystanie z internetu (Rowiński, 2008).

Perspektywy temporalne jako istotny moderator kilku typów uzależnienia od internetu mogą stanowić ważną inspirację w pracy terapeutycznej z tym zaburze-



niem. Trwały efekt terapeutyczny zależy bowiem od świadomości, jakie czynniki wywołują u osoby potrzebę zaangażowania się w uzależniającą czynność. Znając je, uzależniona osoba może podjąć próbę wypracowania nowych, efektywnych sposobów radzenia sobie z negatywnym afektem i niezaspokojonymi potrzebami (Goodman, 2001). Perspektywy temporalne zaczynają być obecnie uwzględniane w praktyce klinicznej i coachingu, więc weryfikowanie ich relacji do różnego rodzaju dysfunkcji może poprawić skuteczność interwencji terapeutycznej. Funkcja perspektyw temporalnych wskazuje na możliwość ich zmiany w celu opracowania nowej, adaptacyjnej, zrównoważonej orientacji temporalnej, zatem praca z perspektywami może okazać się efektywnym sposobem radzenia sobie z dysfunkcyjnym zachowaniem.

## BIBLIOGRAFIA

- Block, J. (2008). Issues for DSM-V: Internet addiction. *The American Journal of Psychiatry*, 165(3), 306–307.
- Cao, F., Su, L. (2007). Internet addiction among Chinese adolescents: Prevalence and psychological features. *Child: Care, Health i Development*, 33(3), 275–281.
- Carstensen, L. L., Isaacowitz, D. M., Charles, S. T. (1999). Taking time seriously: A theory of socioemotional selectivity. *American Psychologist*, 54, 165–181.
- Cieciuch, J., Davidov, E. (2012). A comparison of the invariance properties of the PVQ-40 and the PVQ-21 to measure human values across German and Polish samples. *Survey Research Methods*, 6(1), 37–48.
- Collins, E., Freeman, J., Chamarro-Premuzic, T. (2012). Personality traits associated with problematic and non-problematic massively multiplayer online role playing game use. *Personality i Individual Differences*, 52(2), 133–138.
- Costa, P. T., McCrae, R. R. (1992). Normal personality assessment in clinical practice: The NEO Personality Inventory. *Psychological Assessment*, 4(1), 5–13.
- Cybis, N., Rowiński, T. (2012, wrzesień). *Testing the measurement invariance of Polish Zimbardo Time Perspective Inventory across online and paper-and-pencil samples*. Wystąpienie na Ist International Conference on Time Perspective, Coimbra, Portugalia.
- Cybis, N., Rowiński, T., Przepiórka, A. (2012, wrzesień). *Development of the polish version of Zimbardo Time Perspective Inventory*. Wystąpienie na Ist International Conference on Time Perspective, Coimbra, Portugalia.
- Czincz, J., Hechanova, R. (2009). Internet addiction: Debating the diagnosis. *Journal of Technology in Human Services*, 27, 257–272.
- Davis, R. A. (2001). A cognitive-behavioral model of pathological Internet use. *Computers in Human Behavior*, 17, 187–195.
- Donnellan, M. B., Oswald, F. L., Baird, B. M., Lucas, R. E. (2006). The mini-IPIP scales: Tiny-yet-effective measures of the Big-Five factors of personality. *Psychological Assessment*, 18(2), 192–203.

- Engelberg, E., Sjoberg, L. (2004). Internet use, social skills, and adjustment. *CyberPsychology & Behavior*, 7(1), 41–47.
- Griffiths, M. D. (1998). Internet addiction: Does it really exist?. W: J. Gackenbach (red.), *Psychology and the internet: Intrapersonal, interpersonal and transpersonal applications* (s. 61–75). New York: Academic Press.
- Goldberg, L. R. (1981). Language and individual differences: The search for universals in personality lexicons. W: L. Wheeler (red.), *Review of Personality and Social Psychology* (vol. 2, s. 141–165). Beverly Hills, CA: Sage.
- Goldberg, L. R. (1990). An alternative “description of personality”: The Big-Five factor structure. *Journal of Personality and Social Psychology*, 59, 1216–1229.
- Goldberg, L. R. (1999). A broad-bandwidth, public-domain, personality inventory measuring the lower-level facets of several five-factor models. W: I. Mervielde, I. Deary, F. De Fruyt, i F. Ostendorf (red.), *Personality psychology in Europe* (vol. 7, s. 7–28). Tilburg, The Netherlands: Tilburg University Press.
- Hamilton, J. M., Kives, K. D., Micevski, V., Grace, S. L. (2003). Time perspective and health-promoting behavior in a cardiac rehabilitation population. *Behavioral Medicine*, 28(4), 132–139.
- Hardie, E., Tee, M. Y. (2007). Excessive internet use: The role of personality, loneliness and social support networks in internet addiction. *Australian Journal of Emerging Technologies and Society*, 5(1), 34–47.
- Hu, L., Bentler, P. M. (1999). Cutoff criteria for fit indexes in covariance structure analysis: conventional criteria versus new alternatives. *Structural Equation Modeling*, 6(1), 1–55.
- Kairys, A. (2010). Correlations between time perspectives and personality traits in different age groups. *Bridges/Tiltai*, 51(2), 159–172.
- Keough, K. A., Zimbardo, P. G., Boyd, J. N. (1999). Who’s smoking, drinking, and using drugs? Time perspective as a predictor of substance use. *Basic i Applied Social Psychology*, 21(2), 149–164.
- Kraut, R., Kiesler, S., Boneva, B., Cummings, V. H., Crawford, A. (2002). Internet paradox revisited. *The Journal of Social Issues*, 58, 49–74.
- Lukavska, K. (2012). Time perspective as a predictor of Massive Multiplayer Online Role-Playing game playing. *CyberPsychology, Behavior & Social Networking*, 15(1), 50–54.
- McAdams, D. P. (1993). *The stories we live by: Personal myths and the making of the self*. New York: Guilford Press.
- McCrae, R. R., Costa, P. T. (1996). Toward a new generation of personality theories: Theoretical contexts for the five-factor model. W: J. Wiggins (red.), *The five-factor model of personality: Theoretical perspectives* (s. 51–87). New York: Guilford Press.
- McCrae, R. R., Costa, P. T. (2003). *A five-factor theory perspective*. New York: Guilford Press.
- McCrae, R. R., Costa, P. T. (2008). The five-factor theory of personality. W: O. John, R. Robins, L. Pervin (red.), *Handbook of personality: Theory and research* (s. 159–181). New York: Guilford Press.
- Milfont, T.L., Andrade, P. R., Belo, R. P., Pessoa, V. S. (2008). Testing Zimbardo Time Perspective Inventory in a Brazilian Sample. *Interamerican Journal of Psychology*, 42(2), 49–58.

- Montaldi, D. F. (2002). Understanding hypersexuality with an Axis II model. *Journal of Psychology & Human Sexuality*, 14(4), 1–23.
- Mottram, A. J., Fleming, M. J. (2009). Extraversion, impulsivity, and online group membership as predictors of problematic internet use. *CyberPsychology & Behavior*, 12(2), 319–321.
- Niemz, K., Griffiths, M., Banyard, P. (2005). Prevalence of pathological Internet use among university students and correlations with self-esteem, the General Health Questionnaire (GHQ), and disinhibition. *Cyberpsychology & Behavior*, 8, 562–570.
- Orosz, G. (2011, 07 października). *Hungarian validation of zimbaro time perspective inventory*. Pobrane z: <http://www.univ-reims.fr/site/laboratoire-labellise/ea-4298-laboratoire-de-psychologie-appliquee-lpa/seminaires/archives-2011,11704.html>?
- Park, J., Song, Y., Teng, C.I. (2011). Exploring the links between personality traits and motivations to play online games. *CyberPsychology, Behavior & Social Networking*, 14(12), 747–751.
- Peters, C. S., Malesky, L. A. (2008). Problematic usage among highly-engaged players of Massive Multiplayer Online Role Playing Games. *Cyberpsychology & Behavior*, 11, 481–484.
- Pies, R. (2009). Should DSM-V designate “internet addiction” a mental disorder? *Psychiatry*, 6(2), 31–37.
- Reid, R. C., Carpenter, B. N., Spackman, M., Willes, D. L. (2008). Alexithymia, emotional instability and vulnerability to stress proneness in patients seeking help for hypersexual behavior. *Journal of Sex and Marital Therapy*, 34(2), 133–149.
- Rowiński, T., Ciecuch, J. (2010). Testing for Measurement Equivalence of Internet Activity Questionnaire Across Online and Paper-and-Pencil Surveys. W: A. Błachnio, A. Przepiórka, T. Rowiński (red.), *Internet in psychological research* (s. 207–228). Warsaw: CSWU Press.
- Weinstein, A., Lejoyeux, M. (2010). Internet addiction or excessive internet use. *The American Journal of Drug and Alcohol Abuse*, 36, 277–283.
- Young, K. (1996). Internet addiction: The emergence of a new clinical disorder. *CyberPsychology & Behavior*, 3, 237–244.
- Young, K. S. (2000). Therapeutic issues with internetaddicted clients. *New Therapist*, 7, 12–13.
- Zhang, J. W., Howell, R. T. (2011). Do time perspectives predict unique variance in life satisfaction beyond personality traits?. *Personality i Individual Differences*, 50(8), 1261–1266.
- Zimbardo, P. G., Boyd, J. N. (1999). Putting time in perspective: A valid, reliable individual-differences metric. *Journal of Personality and Social Psychology*, 77, 1271–1288.
- Zimbardo, P. G., Keough, K. A., Boyd, J. N. (1997). Present time perspective as a predictor of risky driving.. *Personality and Individual Differences*, 23(6), 1007–1023.
- Van der Aa, M., Overbeek, G., Engels, R. C. M. E., Scholte, R. H. J., Meerkerk, G. J., Van den Eijnden, R. J. J. M. (2009). Daily and compulsive internet use and well-being in adolescence: A diathesis-stress model based on Big Five personality traits. *Youth Adolescence*, 38, 765–776.